

## АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЧИСЕЛЬНОСТІ, СТРУКТУРИ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

©2018 САВЧИН І. З.

УДК 330.34:332.14

### Савчин І. З. Аналіз показників чисельності, структури та зайнятості населення в економічному розвитку регіонів України

У роботі проаналізовано вплив чисельності, структури та зайнятості населення на економічний розвиток регіонів України. Проаналізовано поточну ситуацію та її вплив на конвергентний розвиток регіонів у подальші періоди. Проаналізовано обсяги та динаміку валового регіонального продукту на одну особу за регіонами. Здійснено порівняння даного показника на початок і кінець аналізованого періоду. Здійснено оцінювання розвитку регіонів України на основі розрахованих показників. Отримані результати дослідження чисельності, структури та зайнятості населення в економічному розвитку регіонів України уможливають оцінювання їхнього розвитку на основі розрахованих показників. Існує можливість застосування отриманих результатів для оцінювання й аналізування економічного розвитку регіонів та виявлення впливу окремих показників чисельності, структури та зайнятості населення на рівень та тенденції економічного розвитку регіонів України.

**Ключові слова:** регіон, конвергенція, економічний розвиток, оцінювання, аналізування.

**Рис.:** 9. **Бібл.:** 8.

**Савчин Ірина Зіновіївна** – кандидат економічних наук, асистент кафедри теорії економіки та управління, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

**E-mail:** savshin.i@gmail.com

УДК 330.34:332.14

UDC 330.34:332.14

**Савчин И. З. Анализ показателей численности, структуры и занятости населения в экономическом развитии регионов Украины**  
В работе проанализировано влияние численности, структуры и занятости населения на экономическое развитие регионов Украины. Проанализирована текущая ситуация и ее влияние на конвергентное развитие регионов в дальнейшем. Проанализирован объем и динамика валового регионального продукта на одну особу по регионам. Проведено сравнение данного показателя в начале и в конце анализируемого периода. Проведено оценивание развития регионов Украины. Полученные результаты исследования численности, структуры и занятости населения в экономическом развитии регионов Украины делают возможным оценивание их развития на основе рассчитанных показателей. Существует возможность применения полученных результатов для оценивания и анализования экономического развития регионов, а также выявления влияния отдельных показателей численности, структуры и занятости населения на уровень и тенденции экономического развития регионов Украины.

**Ключевые слова:** регион, конвергенция, экономическое развитие, оценивание, анализование.

**Рис.:** 9. **Библ.:** 8.

**Савчин Ирина Зиновьевна** – кандидат экономических наук, ассистент кафедры теории экономики и управления, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа (ул. Карпатская, 15, Ивано-Франковск, 76018, Украина)  
**E-mail:** savshin.i@gmail.com

### Savchyn I. Z. Analyzing the Indicators of Population Size, Structure and Employment in the Economic Development of Regions of Ukraine

The publication analyzes the influence of population size, structure and employment on the economic development of regions of Ukraine. The current situation and its impact on the convergent development of the regions in the future are analyzed. Also volume and dynamics of the gross regional product per capita by region are analyzed. This indicator is compared at the beginning and at the end of the analyzed period. Assessment of development of regions of Ukraine is carried out. The obtained results of research as to population size, structure and employment in economic development of regions of Ukraine make possible assessment of their development on the basis of the calculated indicators. It is now possible to apply the obtained results for assessment and analysis of economic development of regions, as well as to identify the impact of individual indicators of population size, structure and employment on the level and tendencies of economic development of regions of Ukraine.

**Keywords:** region, convergence, economic development, evaluation, analysis.

**Fig.:** 9. **Bibl.:** 8.

**Savchyn Iryna Z.** – PhD (Economics), Assistant of the Department of Theory of Economics and Management, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)  
**E-mail:** savshin.i@gmail.com

Показники діяльності окремого регіону впливають на рівень розвитку національної економіки загалом. Дотримуючись концепції конвергентного розвитку регіонів України, необхідно, перш за все, проаналізувати вплив чисельності, структури та зайнятості населення на економічний розвиток як кожного регіону зокрема, так і загалом України; проаналізувати поточну ситуацію та її вплив на досягнення конвергентного розвитку регіонів України в подальших періодах.

Дослідження сутності категорії «регіон» тривалий час здійснюється вітчизняними та закордонними вченими, які розвивають різні підходи до визначен-

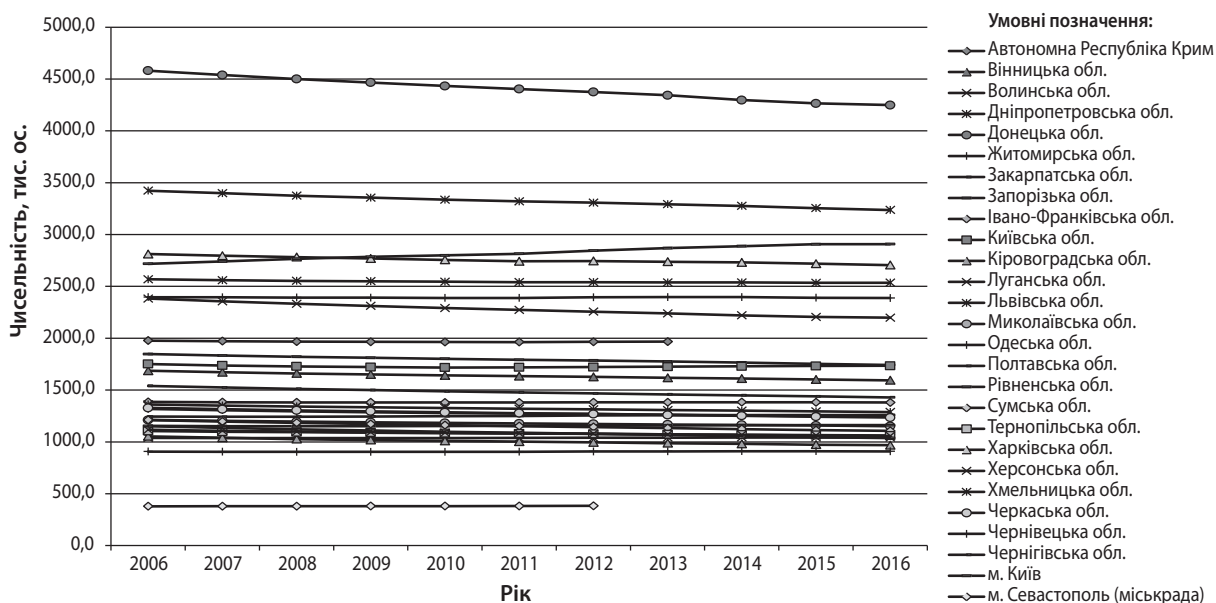
ня характеристик та управління розвитком регіону. Окремим питанням постає типологізація регіонів. Зокрема, Балтачєєва Н., Благун І. та Боднарук І. розглядають регіони з точки зору соціально-економічного розвитку [1; 2]. У наших попередніх дослідженнях ми досліджували ефективність регіональної політики як такої та її вплив на економічний розвиток регіонів [3; 4]. Водночас важливим питанням залишається типологізація регіонів за статевою і віковою ознаками [5]. Проте не проводився аналіз впливу показників чисельності, структури та зайнятості населення на економічний розвиток регіонів. Структурування за віком в деяких дослідженнях [6] розглядається

тільки як ознака конвергентності чи дивергентності регіонів.

Відповідно *метою* даної статті є аналіз показників чисельності, структури та зайнятості населення, і їх вплив на конвергентний розвиток регіонів України.

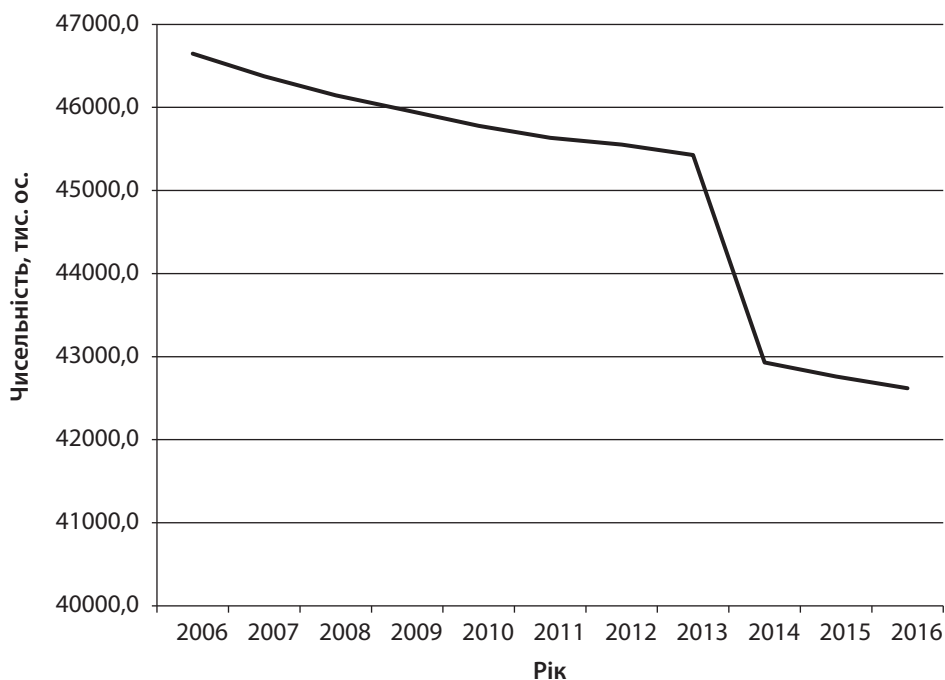
Можливості регіонів та країни загалом визначаються наявними ресурсами, зокрема трудовими. Тому дослідимо сучасний стан регіонів України за динамікою [1; 2] чисельності населення (рис. 1).

Практично по всіх регіонах України спостерігається зменшення чисельності населення, зумовлене як міграціями, так і перевищенням смертності над народжуваністю. Винятками є м. Київ, Волинська, Закарпатська, Рівненська та Чернівецька області (тобто Західна Україна та столиця). Це зумовлено, передусім, війсьними діями та нестабільністю геополітичної ситуації на Східній Україні. Такі зміни в кількості населення регіонів зумовили і загальне скорочення кількості населення в Україні (рис. 2).



**Рис. 1. Динаміка чисельності населення за регіонами України за 2006–2016 рр.**

**Джерело:** 1) за 2006–2015 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.



**Рис. 2. Динаміка чисельності населення України за 2006–2016 рр.**

**Джерело:** 1) за 2006–2015 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.

Як бачимо, переламним став 2013 р. – рік від'єднання Автономної Республіки Крим та окупації частини Донецької та Луганської областей.

У структурі населення України (рис. 3) немає чіткого домінування окремих регіонів [3]. Вони є достатньо зрівноваженими за цим показником, проте спостерігається переважання кількості населення у промислових регіонах України (Дніпропетровська, Харківська та Донецька області) та у столиці (м. Київ). Зменшення кількості населення

в регіонах України та в країні загалом є негативним явищем, зумовленим багатьма чинниками. Насамперед, рівнем та якістю життя населення.

Важливою характеристикою населення є його зайнятість у працездатному віці (рис. 4), що має безпосередній вплив на виробництво ВВП.

Кількість зайнятого населення у віці 15–70 років на 10 000 жителів знизилася по всіх регіонах України. Тобто йдеться не лише про зменшення кількості населення, але й про зменшення частки працівників у його структурі. Це є негативним явищем, і, перш

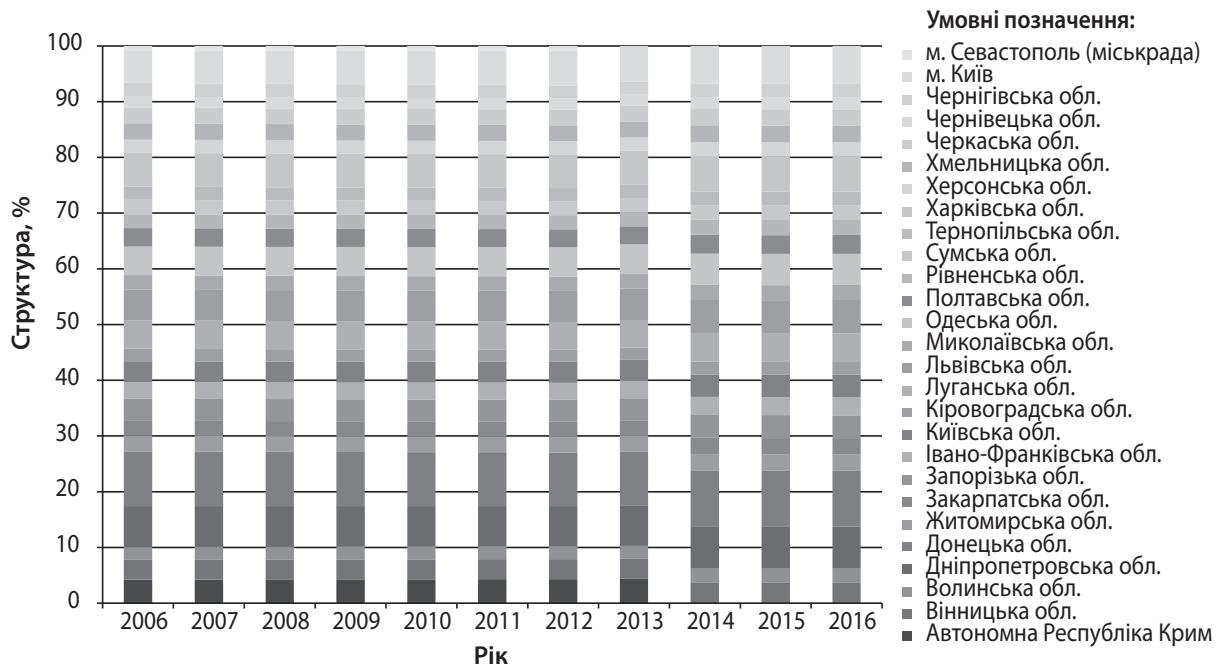


Рис. 3. Структура населення за регіонами України за 2006–2016 рр.

Джерело: 1) за 2006–2016 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.

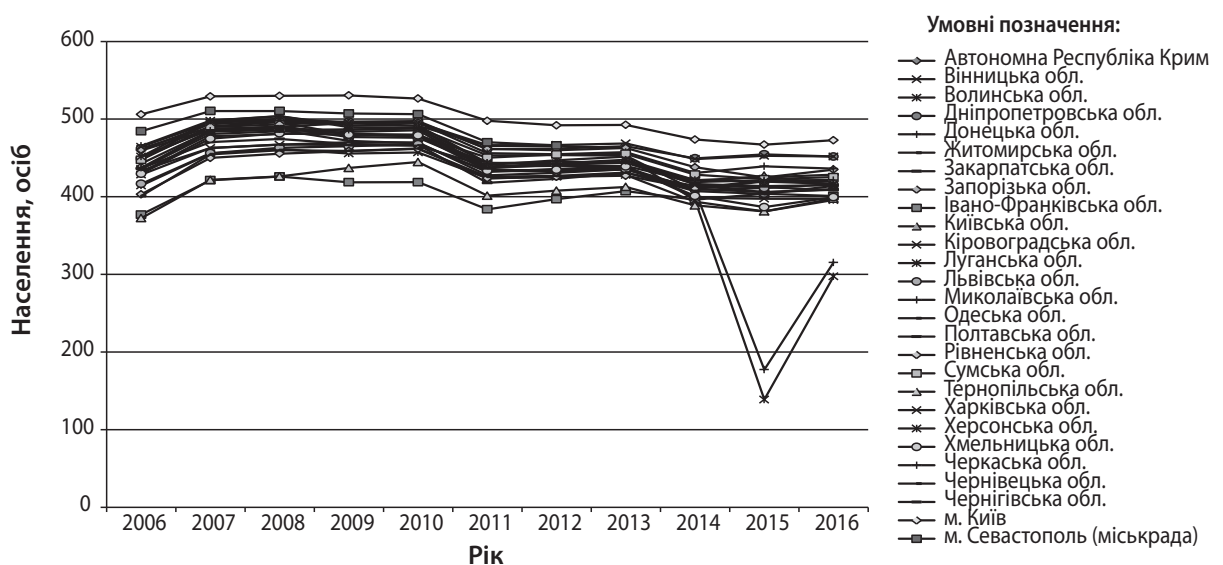


Рис. 4. Зайняте населення у віці 15–70 років на 10 000 жителів за регіонами України за 2006–2016 рр.

Джерело: 1) за 2006–2015 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.

за все, свідчить про зниження кількості офіційно працевлаштованого населення в регіонах, зростання частки «тіньової» зайнятості. Найбільша кількість зайнятого населення на 10 000 жителів припадає на м. Київ, а найменша – на Івано-Франківську та Тернопільську області. Дані по Донецькій та Луганській областях є наслідком різкого скорочення кількості робочих місць у цих регіонах, розграбуванням економічних об'єктів.

Економічний розвиток безпосередньо залежить від кількості фахівців, що виконують наукові та науково-технічні роботи (як в окремому регіоні, так і в країні загалом) (рис. 5).

Аналізуючи статистичні дані, відображені на рис. 5, доходимо висновку, що найбільше фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи, на 10 000 населення припадає на м. Київ. Також регіонами-лідерами є Харківська, Дніпропетровська області та м. Севастополь (у періоді 2007–2012 рр.). Інші регіони за значеннями цього показника знаходяться практично на одному рівні, використовуючи для наукових і науково-технічних робіт до 11 фахівців на 10000 населення [4].

Наявність фахівців необхідної кваліфікації визначається кількістю студентів закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації, що здійснюють їхнє навчання та практичну підготовку (рис. 6).

Зменшення кількості студентів на 10 000 населення спостерігалось в усіх регіонах України без

винятку. Найбільш відчутним це зменшення було у м. Києві та в Харківській області. Причинами цих явищ є загальне скорочення чисельності населення України та її регіонів; вищий рівень витрат на проживання та навчання в м. Київ порівняно з іншими регіонами України; географічне сусідство Харківської області з тимчасово окупованими територіями. Відсутність інформації про кількість студентів у Луганській та Донецькій областях зумовлена «переїздом» місцевих вищих навчальних закладів до інших регіонів України зі стабільною політичною та військовою ситуацією [5].

Як результуючий показник економічного розвитку регіонів України проаналізуємо обсяги та динаміку ВРП на 1 особу (рис. 7).

За аналізований період спостерігалось зростання ВРП на 1 особу по всіх регіонах України. Винятками є Донецька та Луганська області, що зумовлене воєнними діями на їхній території, занепадом економіки, спричиненим розграбуванням економічних об'єктів та неможливістю забезпечити їхню безперерйну діяльність. Зростання ВРП на 1 особу є позитивним явищем, проте на рис. 7 відображено значення показника у фактичних цінах. Тобто позитивна тенденція може бути зумовлена не економічним піднесенням, а інфляційними процесами, що мають місце в Україні. Тому доцільно порівняти значення ВРП на 1 особу у фактичних цінах 2007 р. на початок і на кінець аналізованого періоду (2007–2017 рр.) (рис. 8).

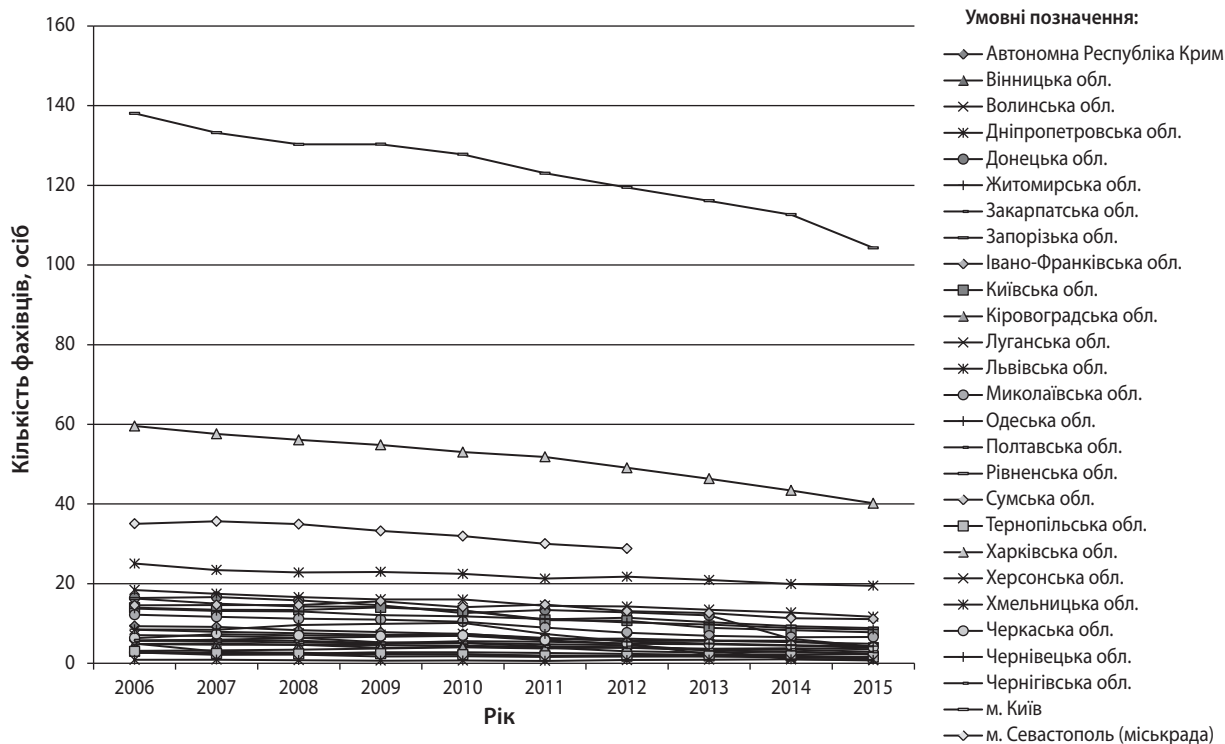
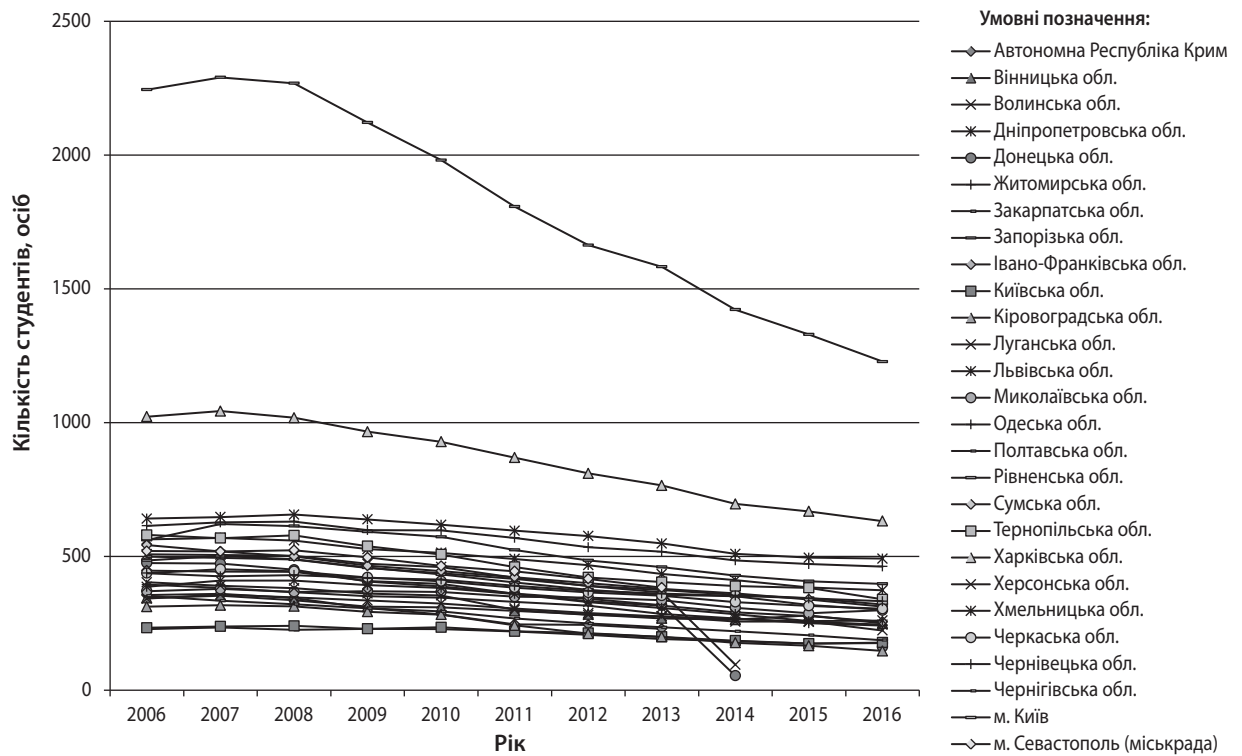


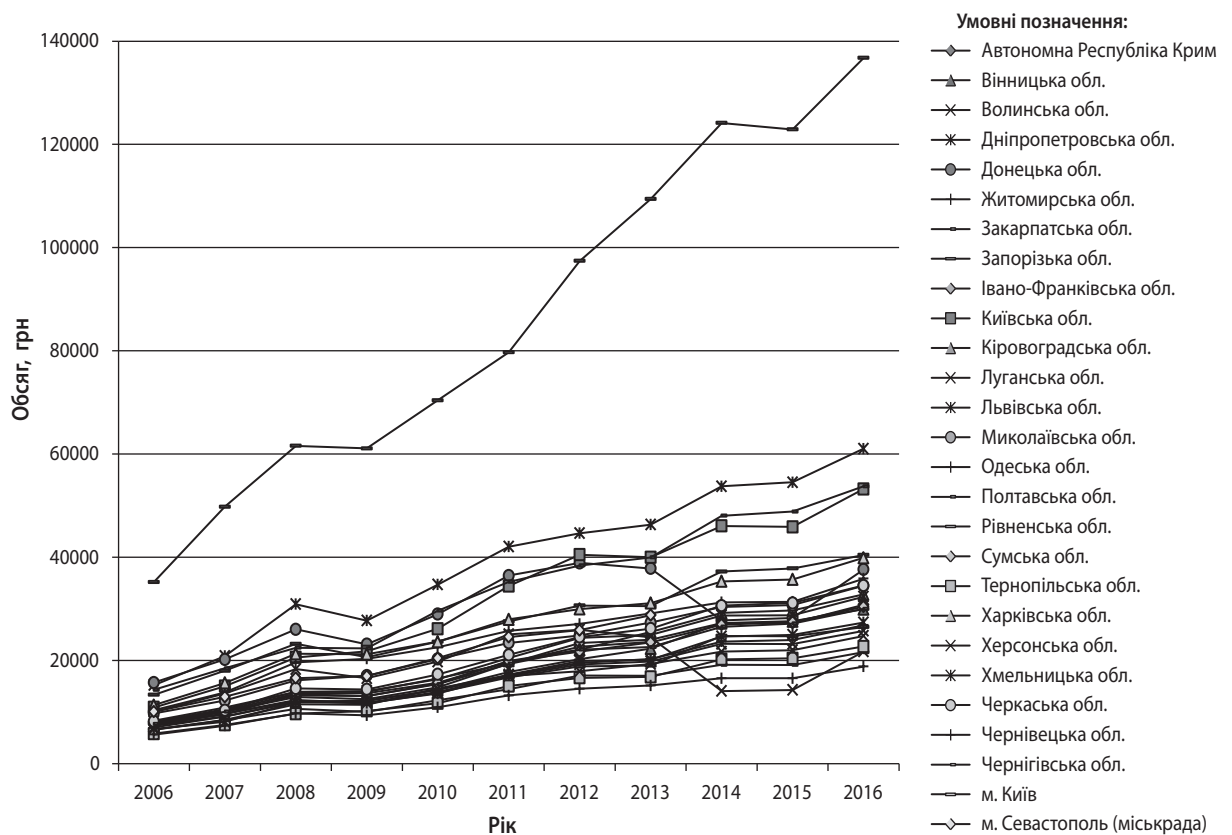
Рис. 5. Кількість фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи, на 10 000 населення за регіонами України за 2006–2015 рр.

Джерело: 1) за 2006–2014 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2015 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.



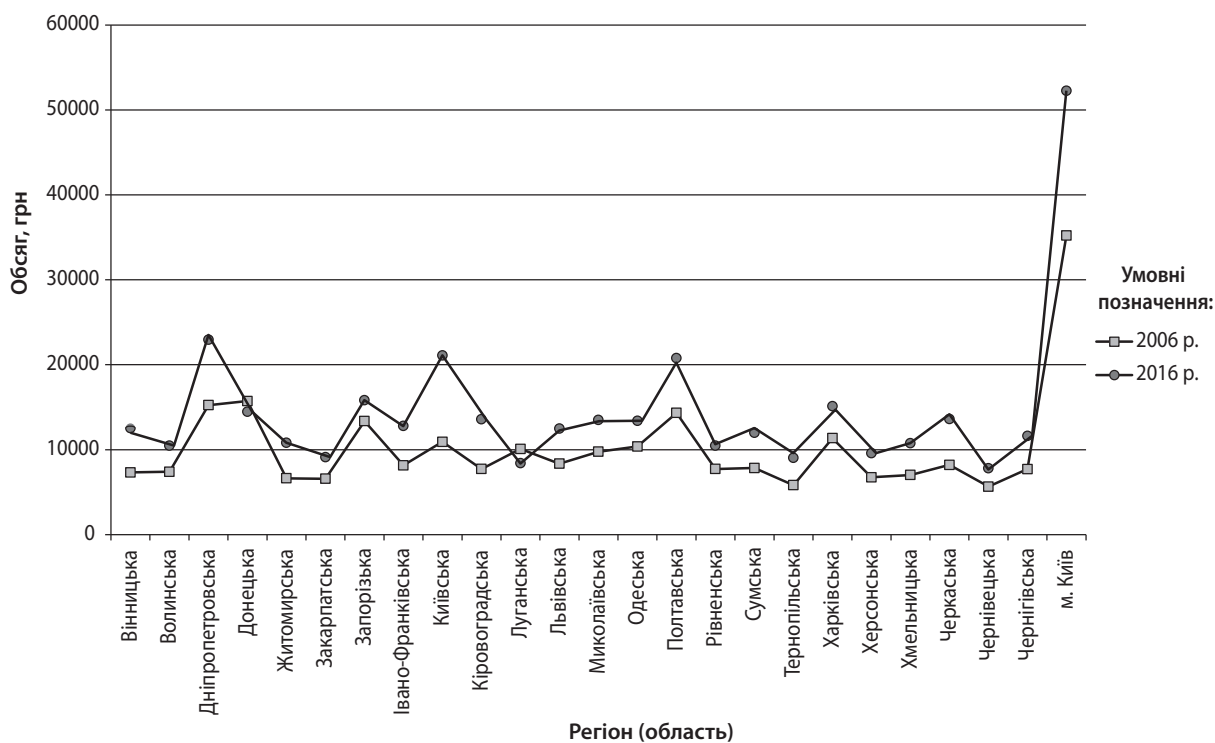
**Рис. 6. Кількість студентів на 10 000 населення за регіонами України за 2006–2016 рр.**

**Джерело:** 1) за 2006–2015 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.



**Рис. 7. Обсяг валового регіонального продукту на 1 особу за регіонами України за 2007–2017 рр.**

**Джерело:** 1) за 2006–2015 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.



**Рис. 8. Обсяг валового регіонального продукту на 1 особу за 2006 р. і 2016 р. за регіонами України у фактичних цінах 2007 р.**

**Джерело:** 1) за 2006 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.

Результати, наведені на рис. 8, довели, що ВРП на 1 особу за 2007–2017 рр. в Україні зріс по всіх регіонах, крім Донецької та Луганської областей. Така динаміка є позитивною і свідчить про економічний розвиток регіонів України в аналізованому періоді.

За обсягом ВРП на 1 особу в Україні у 2017 р. є 4 регіони-лідери: Дніпропетровська, Київська, Полтавська області та м. Київ. Явно виражених регіонів-аутсайдерів не виявлено. Нижні значення ВРП на 1 особу притаманні Вінницькій, Волинській, Житомирській, Закарпатській, Тернопільській та Чернівецькій областям.

З року в рік усе більшою стає диференціація регіонів України за рівнем реального доходу на 1 особу (рис. 9).

Збільшення відриву м. Київ за рівнем реального сукупного доходу є причиною міграцій населення до столиці, що негативно відображається на добробуті тих регіонів, що стали учасниками міграційних процесів. Конвергенція регіонів за рівнем реального сукупного доходу є першочерговим завданням регіональної політики, адже спрямоване на підвищення рівня життя населення, зростання його добробуту. Значні диференціації в доходах зумовлюють зубожіння окремих регіонів, перетворення їх у проблемні, що на даний час є характерним для Донецької та Луганської областей. Зниження рівня реального доходу у 2014 р. по всіх регіонах України зумовлено економічною кризою та значною девальвацією гривні, проте

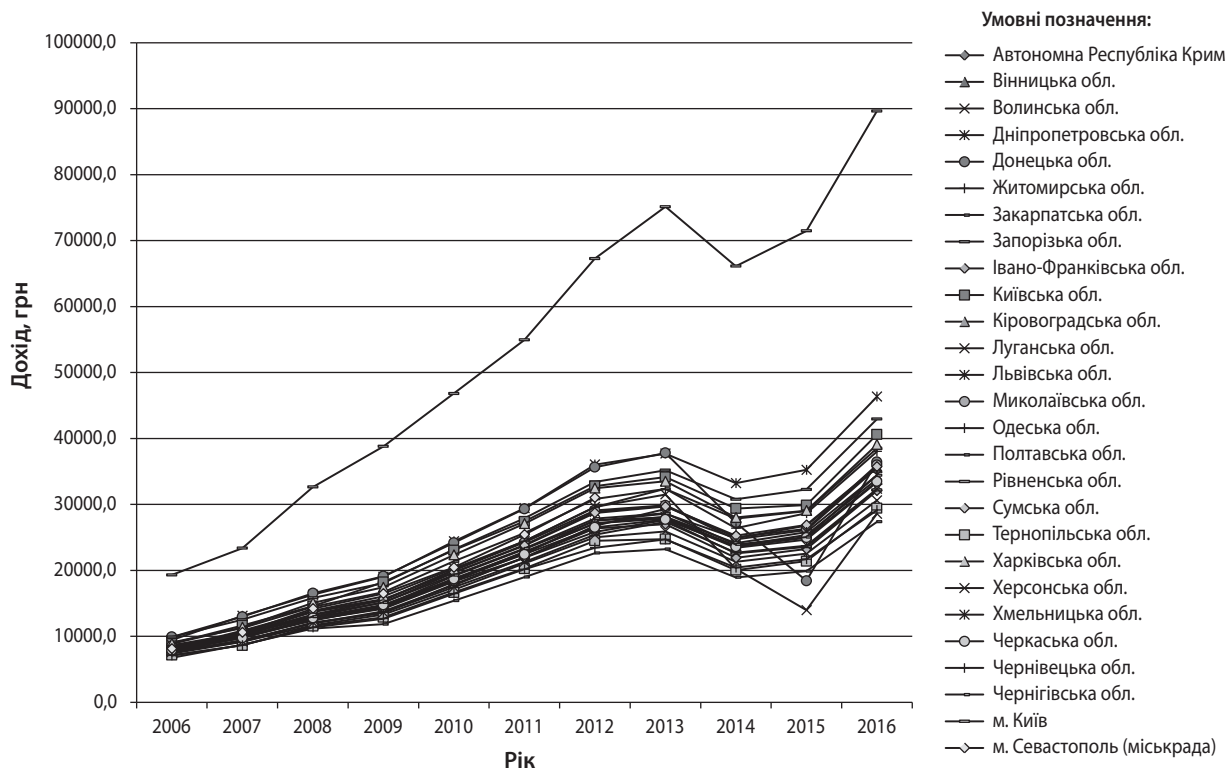
вже 2015 р. і прогнозний (для дослідження) 2016 р. дають підстави говорити про подолання «дна» і поступове покращення рівня життя у регіонах України.

## ВИСНОВКИ

Дотримуючись концепції конвергентного розвитку регіонів України, проаналізовано вплив чисельності, структури та зайнятості населення на економічний розвиток регіонів – кожного зокрема і загалом по Україні. Проаналізовано поточну ситуацію в регіонах і визначено її вплив на досягнення конвергентного розвитку в подальших періодах. Отримані результати в подальшому дозволять оцінити, аналізувати й відслідкувати основні тенденції економічного розвитку регіонів України та їх вплив на рівень розвитку національної економіки загалом. ■

## ЛІТЕРАТУРА

- Балтачєєва Н.** Типологізація регіонів України за рівнем соціального й економічного розвитку. *Україна: аспекти праці*. 2012. № 3. С. 31–37.
- Благун І. С., Боднарук І. Л.** Соціально-економічний розвиток регіонів України: проблеми та перспективи. *Наука й економіка*. 2015. Вип. 3. С. 86–91.
- Савчин І. З.** Дослідження ефективності регіональної політики в Україні // Науковий диспут: питання економіки та фінансів : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2016. С. 67–71.



**Рис. 9. Реальний сукупний дохід на 1 особу за регіонами України за 2006–2016 рр.**

**Джерело:** 1) за 2006–2015 рр. – сформовано автором за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 2) за 2016 р. – спрогнозовано автором за допомогою MS Excel.

**4. Савчин І. З.** Методика оцінювання економічного розвитку регіонів // Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2017. С. 153–154.

**5. Фойгт Н. А., Канатнікова Ю. С.** Старіння населення в Україні та Європі: конвергенція чи дивергенція? *Проблеми старення і довголеття*. 2014. Т. 23. № 2. С. 199–210.

**6. Чернюк О. В.** Виділення однорідних регіонів України за соціально-економічними характеристиками. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 5. С. 204–208.

**7.** Державна служба статистика України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

**8. Чужиков В. І.** Регіони України: конвергенція чи дивергенція? *Регіональна економіка*. 2009. № 1. С. 266–267.

#### REFERENCES

Baltacheieva, N. "Typologizatsiia rehioniv Ukrainy za rivnem sotsialnoho i ekonomichnoho rozvytku" [Typologization of the regions of Ukraine on the level of social and economic development]. *Ukraina: aspekty pratsi*, no. 3 (2012): 31-37.

Blahun, I. S., and Bodnaruk, I. L. "Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehioniv Ukrainy: problemy ta perspektyvy" [Socio-economic development of the regions of Ukraine: problems and perspectives]. *Nauka i ekonomika*, no. 3 (2015): 86-91.

Cherniuk, O. V. "Vydilennia odnorodnykh rehioniv Ukrainy za sotsialno-ekonomichnymy kharakterystykamy" [Isolation of homogeneous regions of Ukraine by socio-economic characteristics]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 5 (2011): 204-208.

Chuzhykov, V. I. "Rehiony Ukrainy: konverhentsiia chy dyverhentsiia?" [Regions of Ukraine: Convergence or Divergence?]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1 (2009): 266-267.

Derzhavna sluzhba statystyka Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Foiht, N. A., and Kanatnikova, Yu. S. "Starinnia naseleння v Ukraini ta Yevropi: konverhentsiia chy dyverhentsiia?" [Aging population in Ukraine and Europe: convergence or divergence?]. *Problemy stareniya i dolgoletiya*. Vol. 23, no. 2 (2014): 199-210.

Savchyn, I. Z. "Doslidzhennia efektyvnosti rehionalnoi polityky v Ukraini" [Research on the effectiveness of regional policy in Ukraine]. *Naukovyi dysput: pytannia ekonomiky ta finansiv*. Kyiv, 2016. 67-71.

Savchyn, I. Z. "Metodyka otsiniuvannia ekonomichnoho rozvytku rehioniv" [Methodology for assessing the economic development of the regions]. *Finansovi aspekty rozvytku derzhavy, rehioniv ta subiektiv hospodariuvannia: suchasnyi stan ta perspektyvy*. Odesa, 2017. 153-154.